

ne muhafazaya mecbur olması kaydı bu maddenin müessesata tahmil ettiği diğer bir mecburiyete nazaran ehemmiyetsiz kahr.

Malumu âliniz bu maddede tarif olunan defatiri kâtibi adından musaddak olarak birtakım vesaike istinat ettirmek suretiyle sureti mükemmelede bir usulü muhasebeli ticariye tutmak demektir. Biz ise bu külfeti senede iki yüz elli lira icarı olan bir ticarethaneye tahmil ediyoruz. Şu halde ayda yirmi liradan ibaret ticarethane icarı verecek bir tüccar yüz elli lira verip bir daktilografi muamelesi yapacak kâtip tutacak. Böyle ticarethaneler var mıdır? Böyle bir masrafa tahammüllü var mıdır yok mudur? Bendenizin bildiğim birtakım müesseseler vardır ki, bugün zorla idare olunuyorlar. Maliye Vekâletinin ticarethanelerden isteyeceği defterlerin ihticaca salih olması için âdeta bankanın ve en muntazam bir tüccarın tutacağı defterlerdir, bunu ise meydana getirmek ve o muntazam kuyudatı da vesaike ile beraber muhafaza etmek malumu âliniz yek diğerine mürtebit birtakım muamelâttir. Yekdiğini teyid etmek içindir ki, bunu mahakimi devlet kabul eder.

Bir kâtip nihayet yüz liradan aşağıya çalışmaz. Fakir bir ticarethane yüz lira verip de bir kâtip tutacak olursa işini yürütemez. Bunun bir çaresini bulmak lâzımdır. Bugün İstanbul - ki, en büyük ticaret memleketimizdir - orada birçok ticarethaneler biliyorum. Bin müşkülât ile idare olunuyorlar. Bir de bunları böyle bir kayıt kuyut muamelesi ile mükellef kılacak olursak işin içinden çıkamazlar. Ya kapatacaklar yahut da maliye memurları onlardan istedikleri gibi vergi alacaklardır. Bunlar ihticaca salih, mukavelâttan musaddak hâkden ve silintiden âri muntazam defterler tutamayacaklardır. Onlar da istediği gibi vergi tarh edeceklerdir. Bunun nazarı dikate alınmasını rica ederim.

MALİYE VEKİLİ HASAN BEY (Trabzon) — Efendim; Tahsin Beyefendinin buyurdıkları geçmiş bir meseleye ait bir mütalâadır. Erbabı mükellefiyetten hangisi defter tutmaya mecbur olacak, hangisi beyanname verecek? Hangilerinin vergileri karinei zahiriye ile o mahallin bedeli icarına göre taayyün edecek? Bu, yukarıda geçmiş olan maddelerin birinde halledilmiş olan bir meseledir.

Mükellefiyete tabi tutulanların, beyanname vermeye mecbur edilenlerin defter tutmamasını şimdi temin etmeye imkân yoktur.

İsmail Beyin mütalâalarına gelince; kendileri Ticaret Encümenininin Mazbata Muharriridirler. Ticaret

Encümeni bu maddeyi tetkik ettiği zaman beş sene hakkındaki izahatını muvafık görmüş ve kabul etmiştir. Binaenaleyh şimdi bunu üç seneye tenzil etmek için bir sebep göremiyorum.

Üç sene muhafazası iktiza eden bir defterin beş sene muhafazasında munzam bir külfet görmüyorum.

İSMAIL BEY (Şarkikarahisar) — Vesaike de vardır. Yalnız defter değil.

MALİYE VEKİLİ HASAN BEY (Devamta) — Bunları beş sene saklamak mükellefin kendi menfaati iktizasındandır. Biz mevzuatı maliyemizden imâzıyn etmeyelim. Bizim mevzuatı maliyemiz mucibince bir mükellefin her hangi bir sene zarfında vermeye mecbur olduğu vergi gayrı mahdud zaman zarfında tahakkuk ettirilir.

Bilirsiniz ki, 1320 senesinde filan veya falan namına arazi vergisi, şu vergisi, bu vergisi hâlâ durur. Bizim mevzuatı maliyemiz devletin hakkı olan verginin tahakkuku için bir müruru zaman kabul etmiş değildir. Bendeniz size 1310 senesine raci tahakkuk etmiş vergi gösteriyorum. Bugün biz bu kanunla bir prensibe girdik.

Bunu mükellefin lehine olarak yeni icat ediyoruz. Muhasebeli Umumiyede bilâmazeret Hazine den talep edilmeyen, bilâ tahakkuk matlubat, beş sene geçerse Hazine lehine müruru zamana uğrar diye bir maddede vardır. Buna mukabil olsun diye Hazinesin lehine olan bu müruru zamanı mükellefinin lehine olarak vergilere de tatbik ettik. Beş sene müddetle memurini maliye tarafından, bir mükelleften aramımayan, tahakkuk ettirmeyen vergi, mükellef lehine müruru zamana uğrar, dedik. Bunu yeni bir prensip olarak kabul ettik. Şimdiye kadar yoktu. İsterseniz bir gün gelin, size 1320 senesinden tahakkuk etmiş vergi gösterelim. Madem ki, beş sene zarfında bir adamın borcu tahakkuk ettirilebilir ve tahakkuk muamelesi de, vergi ise, müteallik olan kuyudun defatrin vesairesinin mevcudiyeti ile alakadardır, şu halde kazanç vergisinin taallük ettiği defterler ve onun istinat ettiği vesaike bu müddet zarfında muhafazası emri tabiidir ve mükellefin lehindedir. Üç sene muhafaza mecburiyeti ile beş sene muhafaza mecburiyeti arasındaki fark ve külfet nedir? Rica ederim müruru zaman müddetini değiştirmedikçe bunu değiştirmeye imkân yoktur. O zaman Hazine lehine olan kısım beş sene ve mükellef lehine olan kısım üç sene olur ki, bunda adalet olmaz zannederim. Müruru zamana bir esas olmak lâzımgeliyorsa Hazinesin lehine ve aleyhine aynı mü-